

МОЛОДІЖНА ПОЛІТИКА В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ: СУТНІСТЬ, ПРИНЦИПИ ТА ІНСТИТУЦІЙНІ МОДЕЛІ

YOUTH POLICY IN THE SYSTEM OF PUBLIC GOVERNANCE: ESSENCE, PRINCIPLES AND INSTITUTIONAL MODELS

Щетина А.М.,

магістрант Навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту
Донецького державного університету внутрішніх справ
ORCID ID: 0009-0002-7319-024X

Фросіяк Р.В.,

доктор філософії, старший викладач кафедри економіки та публічного управління
Навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту
Донецького державного університету внутрішніх справ
ORCID ID: 0000-0002-5135-404X

У статті досліджено сутність молодіжної політики як складового елементу системи публічного управління та проаналізовано основні теоретичні підходи до її тлумачення. Показано, що молодіжна політика формується на перетині соціальної, освітньої, гуманітарної та економічної сфер, а її зміст відображає стратегічний курс держави на розвиток людського потенціалу. Наголошено, що в умовах сучасних суспільних трансформацій молодіжна політика набуває статусу довгострокового та безперервного напряму публічного управління, спрямованого на створення сприятливих умов для соціалізації, самореалізації та активної громадянської участі молодого покоління.

На основі узагальнення наукових досліджень окреслено провідні концептуальні підходи, що трактують молодіжну політику як систему державної діяльності, як форму взаємодії держави з інститутами громадянського суспільства та як багатовимірний механізм публічного управління. Значну увагу приділено аналізу інституційних моделей державної молодіжної політики, а також їхньому впливу на формування української моделі управління молодіжною сферою. Розкрито логіку взаємодії органів державної влади, органів місцевого самоврядування, громадських та молодіжних організацій як суб'єктів вироблення і реалізації молодіжної політики.

Окремий акцент зроблено на нормативно-правових змінах 2025 року, які закріпили перехід від патерналістської моделі до партнерського підходу у відносинах держави та молоді. Підкреслено, що нові законодавчі механізми – зокрема, інституційна підтримка молодіжних організацій, «Молодіжна гарантія», розвиток мобільних молодіжних центрів – посилюють участь молоді у процесах публічного управління та розширюють можливості для її професійного та громадянського розвитку.

Обґрунтовано, що ефективність державної молодіжної політики безпосередньо залежить від якості інституційної координації, узгодженості цілей, чіткого визначення управлінських пріоритетів і здатності держави адаптувати політику до динамічних трансформацій молодіжного середовища. Підкреслено, що молодіжна політика у сучасних умовах має стратегічний характер і визначає потенціал майбутнього суспільного розвитку.

Ключові слова: молодіжна політика, публічне управління, молодіжна участь, інституційні моделі, державна політика, децентралізація, молодіжні організації.

The article examines youth policy as an integral component of the public administration system and analyses the main theoretical approaches to its conceptualisation. It is demonstrated that youth policy emerges at the intersection of social, educational, humanitarian and economic spheres and reflects the strategic orientation of the state towards the development of human potential. In the context of contemporary societal transformations, youth policy is defined as a long-term and continuous field of public governance aimed at creating favourable conditions for the socialisation, self-realisation and civic engagement of young people.

Based on an extensive review of academic literature, the study identifies key conceptual approaches that define youth policy as a system of state activities, as a form of interaction between the state and civil society institutions, and as a multidimensional mechanism of public administration. Particular attention is paid to analysing institutional models of youth policy, as well as their influence on shaping the Ukrainian model of youth governance. The article highlights the logic of interaction among public authorities, local self-government bodies, civil society organisations and youth associations as actors involved in the formation and implementation of youth policy.

A special emphasis is placed on the legislative changes of 2025, which consolidate the shift from a paternalistic to a partnership-based approach in state–youth relations. The paper outlines how new legislative mechanisms—such as institutional support for youth organisations, the Youth Guarantee, and mobile youth centres—enhance youth participation in public administration processes and expand opportunities for professional, social and civic development.

The study argues that the effectiveness of state youth policy strongly depends on institutional coordination, alignment of policy goals, clearly defined management priorities and the capacity of public authorities to adapt to the dynamic transformations of the youth environment. It concludes that, under current conditions, youth policy has a strategic character and plays a decisive role in shaping the future trajectory of societal development.

Key words: youth policy, public administration, youth participation, institutional models, state policy, decentralisation, youth organisations.

Вступ. Молоде покоління є ключовим стратегічним ресурсом українського суспільства, відіграючи визначальну роль у соціально-економічному розвитку, модернізації держави та формуванні нових моделей взаємодії між громадянами й публічною владою. У процесі становлення молодь проходить складний шлях соціалізації та адаптації до трансформацій, що відбуваються в інституційній структурі суспільства. За сприятливих умов вона здатна виступати не лише об'єктом, а й активним суб'єктом публічної політики, ініціатором нових управлінських практик та носієм інноваційних соціальних змін.

У різні історичні періоди молодь постає перед суспільством як генерація з особливими очікуваннями та потребами, що вимагає адаптації інститутів соціалізації та модернізації механізмів державної молодіжної політики. Сучасний етап державотворення в Україні характеризується глибокими трансформаціями політичної системи, децентралізацією, зміною ціннісних орієнтацій та поведінкових стратегій молодого покоління. У цьому контексті особливої актуальності набуває системний аналіз молодіжної політики як окремого напрямку публічного управління.

З огляду на посилення ролі молоді в умовах війни, суспільних криз, мобільності та цифровізації, зростає необхідність у переосмисленні державних підходів до взаємодії з молоддю. Зміна нормативної бази, зокрема оновлення законодавства у 2025 році, засвідчує перехід від патерналістської моделі до партнерської, у якій молодь визнається рівноправним учасником процесів формування та реалізації публічної політики. Це актуалізує потребу у теоретичному уточненні категоріального апарату, аналізі інституційних моделей молодіжної політики та визначенні оптимальних механізмів її реалізації в системі публічного управління.

Мета статті полягає у комплексному теоретичному обґрунтуванні молодіжної політики як складової системи публічного управління, уточненні її сутнісних характеристик і базових принципів, аналізі інституційних моделей та ключових концептуальних підходів до її реалізації, а також у визначенні сучасних державних пріоритетів у молодіжній сфері з урахуванням нормативних оновлень і трансформацій українського суспільства.

Методи дослідження. У роботі використано метод аналізу для визначення специфіки інституційних моделей державної молодіжної політики, а також з'ясування їхнього впливу на формування української моделі управління молодіжною сферою. Проаналізовано нормативно-правову базу регулювання державної молодіжної політики. Структурно-функціональний метод дозволив дослідити багаторівневу мережу суб'єктів молодіжної політики, до якої належать органи держав-

ної влади, органи місцевого самоврядування та інститути громадянського суспільства.

Результати дослідження. Поява у науковому дискурсі термінів «молодіжна політика» та «державна молодіжна політика» розглядається багатьма українськими та зарубіжними дослідниками як наслідок масштабних соціально-економічних змін другої половини ХХ століття. Ці трансформації суттєво вплинули на структуру публічного управління та змусили держави по-новому переосмислити роль молодого покоління у суспільному поступі.

Одночасно з процесом соціального становлення молоді у політичній сфері відбувалося виокремлення специфічного напрямку публічної політики – державної молодіжної політики. Уже наприкінці 1970-х років у більшості розвинених країн світу вона перетворилася на окрему галузь державного управління, що відображалася у розробленні законодавчих актів, цільових програм і комплексних заходів щодо освіти, зайнятості та підтримки молодих сімей.

У країнах Східної Європи інституціалізація молодіжної політики відбулася дещо пізніше, ніж у Західній Європі, – переважно у другій половині 1980-х років, коли трансформація політичних систем і зміна державного устрою актуалізували потребу в оновленні механізмів державного впливу на соціальні групи, зокрема, молодь. Для України ключовою віхою стало ухвалення 15 грудня 1992 року Декларації «Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні». Цей документ уперше нормативно визначив молодіжну політику як пріоритетний і специфічний напрям діяльності держави та закріпив її інституційний статус у системі національного публічного управління [1].

Завдяки Декларації молодіжна політика була інтегрована у структуру публічного управління як окрема галузь державної діяльності, що вимагала узгодження дій органів державної влади, органів місцевого самоврядування та інститутів громадянського суспільства. Документ визначав принципи, основні завдання та напрями діяльності держави щодо молоді, що забезпечувало певну концептуальну єдність управлінських практик на всіх рівнях – від центрального до місцевого. Протягом майже тридцяти років Декларація фактично виконувала роль базового нормативного акта, який задавав рамки для формування державної молодіжної політики, її стратегічних пріоритетів та механізмів реалізації [2].

У 2021 році Декларацію було замінено повноцінним Законом України «Про основні засади молодіжної політики», що стало логічним етапом інституційного розвитку молодіжної сфери [3]. Новий закон закріпив сучасне бачення ролі молоді в державотворчих процесах, забезпечив систем-

ність і комплексність регулювання та посилив управлінські механізми участі молоді в ухваленні рішень. Його прийняття означало перехід до зрілої моделі публічного управління молодіжною політикою, орієнтованої на європейські стандарти, партнерство з молоддю та посилення спроможності органів влади на всіх рівнях.

Багатовимірність молодіжної політики як об'єкта управління зумовила появу значної кількості наукових підходів до її тлумачення. У політичній та соціологічній науках сформувалася широка палітра визначень, пов'язаних із розмежуванням категорій «державна молодіжна політика», «управління молодіжною політикою», «соціальна політика щодо молоді» чи «суспільна молодіжна політика». Це свідчить про те, що молодіжна політика стала важливим елементом публічного управління, який потребує власних концептуальних рамок і чіткого визначення інституційної належності.

Проблематика державної молодіжної політики в системі публічного управління посідає важливе місце у працях низки українських дослідників. У фундаментальних роботах М. Головатого та І. Ільїнського розкрито концептуальні засади взаємодії держави та молоді, наголошено на ролі молодого покоління як активного суб'єкта суспільних змін і учасника процесів публічного управління. Дослідження А. Гавловської та Т. Шелудякової зосереджені на системному та правовому аналізі молодіжної політики, що дозволяє розглядати її як складний інституційно-нормативний механізм у структурі публічного управління [4].

Подальший розвиток теоретичних підходів забезпечили В. Головенько, І. Гайванович та М. Гуцалова, які акцентують увагу на державній молодіжній політиці саме як на напрямі публічного управління, досліджують взаємодію органів державної влади, органів місцевого самоврядування та інститутів громадянського суспільства у формуванні й реалізації політики щодо молоді. Напрацювання цих авторів становлять теоретико-методологічну основу подальшого аналізу, здійсненого в межах даної статті.

Узагальнення наукового доробку дозволяє виділити три ключові підходи до розуміння сутності державної молодіжної політики. Перший групує її як комплексну систему державної діяльності щодо молоді, фактично зводячи всю молодіжну політику до інструментів держави і нівелюючи інші форми впливу. У межах другого підходу державна молодіжна політика охоплює всі сфери життєдіяльності молодого покоління та базується на партнерстві державних і громадських інституцій, кожна з яких реалізує власну частину політики відповідно до повноважень і локальних умов. Такий погляд розкриває молодіжну політику як багаторівневий процес у рамках публічного

управління, що потребує координації, планування та системності [5].

У демократичній державі, яка функціонує на засадах верховенства права, державна молодіжна політика розглядається як ключовий інструмент суспільної регуляції процесів становлення нового покоління, його соціалізації та подальшої самореалізації. Такий підхід означає, що держава має у своєму розпорядженні значний арсенал економічних, організаційних, кадрових та інших ресурсів, які можуть бути залучені для досягнення стратегічних цілей молодіжного розвитку. Державна молодіжна політика, таким чином, інтегрується у ширшу систему публічного управління та стає механізмом формування активної, компетентної та соціально відповідальної молоді.

Особливе значення у контексті нашого дослідження набуває інституційно-функціональний компонент, який утворює багаторівневу мережу суб'єктів молодіжної політики. До неї належать органи державної влади всіх гілок, органи місцевого самоврядування, інститути громадянського суспільства – від громадських організацій і політичних партій до неформальних об'єднань, а також сама молодь, яка виступає як об'єкт і водночас суб'єкт політики. Взаємодія цих інститутів забезпечує реалізацію фундаментальної мети державної молодіжної політики, що була окреслена на початку нашої роботи: створення умов для повноцінного формування, розвитку та участі молоді в умовах системних трансформацій українського суспільства.

Молодіжна політика є надзвичайно динамічною, що зумовлено впливом зовнішніх факторів – економічних, політичних, соціальних – та внутрішніх змін, пов'язаних зі зміною поколінь, їхніх ціннісних орієнтацій, поведінкових стратегій та потреб. Відповідно до цього державна молодіжна політика не може бути статичною або раз ухваленою моделлю. Вона потребує постійного оновлення, адаптації та моніторингу, що передбачає системну увагу влади всіх рівнів до умов життя молоді, її запитів і проблем. Кожне нове покоління має власні інтереси й особливості, тому оновлення даних про становище молоді та їх врахування у формуванні державної політики є критично важливими.

У контексті триваючої в Україні децентралізації особливого значення набуває дослідження ролі територіальних громад у системі реалізації державної молодіжної політики. Саме громади, володіючи найближчим до молоді ресурсом – інформаційним, інституційним і соціальним, – здатні найточніше реагувати на потреби молодого населення. Розв'язання гострих соціальних і матеріальних проблем молоді, що проявляються по-різному в різних регіонах, потребує застосування спеціальних управлінських механізмів на місцевому

рівні. І органи державної влади, і місцевого самоврядування мають адаптувати інструменти молодіжної політики до регіональної специфіки, що забезпечує ефективність її реалізації.

На регіональному рівні державна молодіжна політика набуває форми практичної діяльності різних суб'єктів публічної влади та інститутів громадянського суспільства – органів державної влади і місцевого самоврядування, політичних партій, громадських організацій, волонтерських об'єднань та інших формальних і неформальних структур, що впливають на умови життя молоді. Їхня діяльність охоплює сфери освіти, зайнятості, дозвілля, фізичного і духовного розвитку, мобільності та громадської участі. Тому регіональний рівень державної молодіжної політики формує цілісний механізм, який враховує локальні потреби та можливості. Саме прив'язка політики до специфіки регіону створює умови для успішної соціалізації молоді, розвитку її здібностей і реалізації потенціалу не лише в інтересах окремих молодих людей, але й на користь громади, регіону та держави загалом.

На регіональному рівні державна молодіжна політика доповнюється низкою специфічних принципів, які відображають локальний характер соціальних процесів. Зокрема, йдеться про необхідність зміцнення зв'язків між поколіннями шляхом засвоєння прогресивних моральних та культурних цінностей, що є надбанням світової цивілізації. Важливим є й поєднання загальнодержавних і регіональних інтересів у регулюванні соціальних процесів, які відбуваються у молодіжному середовищі, а також досягнення балансу між цілями соціально-економічного розвитку території та суспільно значущими потребами молодих людей. Не менш вагомим принципом є узгодження інтересів молоді з потребами інших соціальних груп у межах громади, що сприяє оптимізації статусу молодого покоління у місцевому суспільному житті. Усі ці положення поширюються також на рівень місцевої молодіжної політики, яка має враховувати специфіку окремих громад.

Разом з тим аналіз чинної нормативної бази свідчить, що значна частина визначених принципів фактично виконує функцію завдань, а не концентрованого відображення базових ідей, на яких повинна будуватися молодіжна політика.

Сучасний етап реформування державної молодіжної політики в Україні потребує врахування того, що на центральному й регіональному рівнях вона повинна ґрунтуватися на ключовому концептуальному положенні: молодь є стратегічним ресурсом розвитку держави. Комплексний, системний і послідовний характер молодіжної політики має безпосередній вплив на сталий розвиток країни, підвищення добробуту населення, удосконалення суспільних відносин і формування позитивних ціннісних орієнтацій.

У липні 2025 року набрав чинності підписаний Президентом України Закон України № 4488-IX про внесення змін до Закону України «Про основні засади молодіжної політики» щодо удосконалення механізмів фінансового забезпечення реалізації молодіжної політики, який започатковує концептуально новий етап у розвитку державної молодіжної політики [6]. Документ має системний характер і спрямований на трансформацію підходу держави до взаємодії з молоддю. Уперше на законодавчому рівні молодь визначено не як об'єкт соціальної політики, а як повноправного учасника публічного управління та співтворця державних рішень. Такий підхід відповідає сучасним європейським практикам, заснованим на молодіжному партнерстві та принципах позитивного молодіжного розвитку.

Змістовна новизна Закону полягає у розширенні можливостей молодіжних ініціатив і створенні додаткових механізмів підтримки молодих людей у сферах освіти, працевлаштування, підприємництва та громадської активності. Закон юридично закріплює участь молоді у процесах ухвалення рішень на всіх рівнях публічного управління, що сприяє інституційному посиленню молодіжної участі та розвитку структурованого діалогу між молоддю та державою.

Суттєвим нововведенням є легалізація у правовому полі мобільних молодіжних центрів як інструменту забезпечення рівного доступу молодих людей до молодіжної роботи, незалежно від місця проживання. Також у національне законодавство інтегровано механізм «Молодіжної гарантії», що відповідає європейським стандартам і передбачає забезпечення кожній молодій людині можливості працевлаштування, продовження навчання або започаткування власної справи.

Закон передбачає додаткові форми підтримки інституцій громадянського суспільства, які працюють із молоддю. Зокрема, упорядковано механізм надання пільгової оренди для молодіжних і дитячих організацій, що створює умови для їхньої стабільної діяльності. Значно розширено інструменти Українського молодіжного фонду: відтепер Фонд може залучати не лише бюджетні кошти, а й ресурси міжнародних донорів, приватного сектору та благодійників, а також надавати гранти на інституційний розвиток, тобто на зміцнення кадрової, організаційної та матеріально-технічної спроможності молодіжних організацій.

Прийняття Закону № 4488-IX є відповіддю на актуальні виклики, з якими стикається молодь в умовах воєнного стану та економічної нестабільності: труднощі з доступом до освіти, отриманням першого робочого місця, реалізацією власних проєктів, участю у суспільному житті. Документ формує нову нормативну основу, яка має забезпечити молодим людям ширший доступ до інстру-

ментів державної підтримки та професійного становлення.

Запровадження цього Закону є лише початковим етапом. Його ефективність залежатиме від розробки підзаконних актів, механізмів імплементації та спроможності органів публічної влади на національному, регіональному та місцевому рівнях забезпечити реальне втілення нових інструментів. Успішність реформи також передбачає активну участь молодіжних організацій та експертного середовища, що відповідає логіці партнерського управління у сфері молодіжної політики.

Отже, ухвалення Закону № 4488-IX означає суттєве розширення прав, можливостей та форм участі молоді в житті держави, а також становить важливий крок у напрямі модернізації системи публічного управління у молодіжній сфері відповідно до європейських стандартів.

Як уже зазначалося, державна молодіжна політика є складною та динамічною системою, у межах якої всі структурні елементи взаємопов'язані й узгоджені між собою. У системі публічного управління особливого значення набуває чітке визначення її стратегічної мети, оскільки саме вона визначає концептуальні рамки політики, формує управлінські пріоритети та слугує критерієм оцінювання діяльності суб'єктів, відповідальних за її реалізацію на центральному, регіональному та місцевому рівнях.

У сучасних умовах зміст і спрямованість державної молодіжної політики визначаються Законом України «Про основні засади молодіжної політики», який закріплює мету як створення умов для всебічного розвитку молоді, забезпечення її життєвого самовизначення, самореалізації, професійного становлення, громадянської активності та участі у процесах публічного управління. Зазначена мета передбачає не лише підтримку молоді державою, а й формування середовища, у якому молоді люди можуть реалізовувати свій потенціал в інтересах як власного розвитку, так і розвитку суспільства та держави.

У публічно-управлінському вимірі така мета виконує роль стратегічного орієнтира для всіх суб'єктів, залучених до реалізації молодіжної політики, – органів державної влади, місцевого самоврядування та інститутів громадянського суспільства. Водночас її комплексний характер потребує чіткого визначення операційних завдань, інструментів та індикаторів ефективності, що забезпечують узгодженість управлінських дій і реалістичність досягнення результатів [7].

Одним із визначальних чинників ефективності будь-якої публічної політики, включно з державною молодіжною політикою, є коректне формулювання її цілей. У сфері публічного управління недостатньо лише окреслити загальну спрямованість політики або визначити її концептуальні орієнтири. Доцільним є чітке встановлення кон-

кретних очікуваних результатів, яких має бути досягнуто на різних етапах її реалізації. При цьому цілі мають бути прозорими та доступними для всіх учасників політики, як для суб'єктів, що забезпечують її впровадження, так і для молодих людей, на яких спрямована управлінська діяльність. Лише за умови відкритості та зрозумілості сформульованих цілей можна забезпечити підтримку, узгодженість дій та ефективну координацію між усіма зацікавленими інституціями.

Мету державної молодіжної політики, закріплену в Законі України «Про основні засади молодіжної політики», не можна вважати достатньою конкретною з позицій публічного управління. Її зміст має надмірно узагальнений і декларативний характер, охоплює велику кількість бажаних результатів та не формує чіткої управлінської рамки, необхідної для подальшого планування, реалізації й моніторингу політики. Така надмірна широта не дозволяє однозначно визначити кінцевий ефект, якого мають досягти суб'єкти публічної влади на різних рівнях управління. Попри стратегічну спрямованість, визначена мета не містить практично орієнтованої деталізації, що суттєво ускладнює побудову комплексної та послідовної системи управлінських дій у молодіжній сфері, впливає на якість формування програмних документів та обмежує можливості оцінювання результативності державної молодіжної політики.

Розглядаючи напрями державної молодіжної політики у сучасній системі публічного управління, слід наголосити, що їх нормативне окреслення здійснюється передусім Законом України «Про основні засади молодіжної політики». Саме у цьому законодавчому акті визначено три ключові сфери життєдіяльності молоді, на які спрямовується державна політика: соціально-економічну, політичну та культурно-духовну. Закон містить розгорнуту систему завдань і механізмів реалізації молодіжної політики, що значно чіткіше структурує її зміст, аніж попередні нормативні підходи, які мали переважно декларативний характер.

У межах чинної правової бази визначено широкий комплекс напрямів діяльності держави щодо молоді, що охоплює формування та підтримку системи ціннісних орієнтирів, забезпечення доступу до якісної освіти, сприяння зайнятості та професійному зростанню молодих людей, охорону здоров'я, розвиток інтелектуального та творчого потенціалу, підтримку молодіжних ініціатив і створення умов для участі молоді у виробленні рішень у сфері публічного управління. Ці напрями конкретизуються у підзаконних актах, державних стратегіях і планових документах органів виконавчої влади, які формують багаторівневу систему реалізації молодіжної політики.

Важливим стратегічним орієнтиром є Національна молодіжна стратегія до 2030 року, яка

визначає довгострокові цілі розвитку молодіжної сфери та передбачає інтеграцію молодіжної політики у різні напрями публічного управління [8].

На регіональному та місцевому рівнях напрями державної молодіжної політики деталізуються у відповідних стратегіях розвитку, місцевих цільових програмах та управлінських рішеннях органів місцевого самоврядування. Саме на цьому рівні відбувається адаптація державних пріоритетів до соціально-економічної специфіки територіальних громад, що дає можливість формувати більш адресні інструменти роботи з молоддю, враховувати локальні потреби та особливості її соціалізації. Участь регіональних і місцевих органів влади у реалізації молодіжної політики забезпечує її практичне наповнення та дозволяє інтегрувати молодіжні питання у ширші контексти розвитку територій.

Такий широкий спектр напрямів діяльності об'єктивно спричиняє перетин державної молодіжної політики з іншими видами державної політики – соціальною, освітньою, гуманітарною, сімейною. Найтіснішим є взаємозв'язок між державною молодіжною політикою та соціальною політикою, оскільки значна частина управлінських рішень у молодіжній сфері спрямована на розв'язання соціальних проблем молодого покоління. Водночас ототожнювати державну молодіжну політику із соціальною є методологічно неправильно. Соціальна політика, у її традиційному розумінні, орієнтована на компенсацію втрат або підтримку найбільш вразливих категорій населення, тоді як молодіжна політика має стимулювати розвиток, самостійність, активну участь усіх груп молоді, включаючи талановиту та високо вмотивовану молодь.

Особливість державної молодіжної політики полягає у тому, що вона є політикою стратегічного характеру, оскільки стосується майбутнього країни. Молодіжна політика не може мати визначених часових меж, адже розвиток кожного нового покоління є постійним і безперервним процесом. Саме тому державна політика щодо молоді повинна будуватися на принципах пріоритетності на всіх рівнях публічного управління – від законодавчої діяльності до практичної роботи виконавчих органів. Це передбачає належне фінансове забезпечення, кадрову спроможність та інституційну сталість. На жаль, реальна практика свідчить, що в умовах розв'язання інших суспільно значущих проблем питання розвитку молоді часто не посідають першочергового місця в управлінському порядку денному.

Ефективність реалізації державної молодіжної політики значною мірою залежить від якості нормативно-правового регулювання та узгодженості інституційного механізму. Лише за умови злагодженої та узгодженої діяльності всіх суб'єктів публічного управління можливо забезпечити

умови для гармонійного розвитку молоді та її всебічної інтеграції в суспільні процеси.

У світовій практиці сформувалися три основні моделі нормативно-правового регулювання взаємовідносин між державою та молоддю. Перша модель передбачає, що держава не виокремлює молодь як окрему соціальну групу, а лише поширює на неї весь комплекс прав, свобод і обов'язків, характерних для загального громадянського статусу. Цей підхід притаманний країнам, які дотримуються американської моделі державної молодіжної політики, де спеціальне молодіжне законодавство, як правило, не формується.

Друга модель орієнтована на правове врегулювання суспільних відносин, що виникають у процесі створення соціально-економічних та організаційних механізмів підтримки тих груп молоді, які перебувають у складних життєвих обставинах, зокрема молоді з обмеженими можливостями чи поведінковими девіаціями. Саме така логіка регулювання найбільш характерна для держав Західної Європи.

Третя модель передбачає нормативне забезпечення реалізації прав, свобод та обов'язків як молодих громадян окремо, так і молоді як цілісної соціальної групи. Це притаманно скандинавському типу державної молодіжної політики, де молодь визнається суб'єктом суспільних відносин із особливими потребами та пріоритетами.

Тип обраної моделі визначає наявність або відсутність спеціального законодавства, окреслює межі державної компетенції у сфері молодіжної політики та рівень взаємодії держави з громадянським суспільством. Крім того, модель нормативного забезпечення тісно корелює зі структурою інституційного механізму реалізації молодіжної політики.

Правове визначення державної молодіжної політики ґрунтується на уявленні про її системний характер, що зумовлює необхідність аналізу як внутрішньої структури, так і функціонального наповнення політики. У науковій площині така складність спонукає до застосування різних підходів до аналізу.

Висновки. Отже, молодіжна політика посідає ключове місце в системі публічного управління, оскільки саме від її якості залежить здатність держави формувати стратегічний людський капітал, забезпечувати суспільну стійкість і реагувати на комплекс внутрішніх та зовнішніх викликів. У сучасних умовах трансформації політичної системи, воєнної агресії проти України, прискореної цифровізації та зміни поведінкових орієнтацій молоді, питання оновлення та інституційного зміцнення державної молодіжної політики набувають особливої актуальності.

Визначальним суб'єктом формування та реалізації молодіжної політики є держава, яка задає

її стратегічні орієнтири, формує нормативно-правові засади та координує діяльність інших учасників публічної політики – органів місцевого самоврядування, інститутів громадянського суспільства, молодіжних та волонтерських організацій. Саме системність, наступність і узгодженість управлінських дій забезпечують сталість публічної молодіжної політики як довгострокового напряму розвитку держави.

Спираючись на результати проведеного дослідження, можна виокремити такі ключові особливості сучасної державної молодіжної політики:

1. Реалізація політики в умовах війни та суспільних криз надає їй унікального, безпрецедентного характеру – держава вперше формує молодіжну політику як інструмент забезпечення стійкості, мобілізації потенціалу молодого покоління та підтримки його життєспроможності в екстремальних умовах.

2. Посилення партнерського підходу, закріпленого законодавчими змінами 2025 року, що означає перехід від патерналістської логіки до моделі співтворення політики разом із молоддю, включно з її участю в ухваленні управлінських рішень на всіх рівнях.

3. Розширення інституційної архітектури молодіжної політики, зокрема завдяки розвитку Українського молодіжного фонду, мобільних молодіжних центрів, інструменту «Молодіжної

гарантії» та механізмів підтримки молодіжних і громадських об'єднань.

4. Комплексний характер заходів, який охоплює освіту, зайнятість, охорону здоров'я, громадянську участь, розвиток талантів, цифрову інтеграцію, підтримку молодіжних ініціатив і формування середовища для самореалізації та професійного становлення.

5. Зростання ролі територіальних громад, які завдяки наблизеності до молоді здатні формувати адресні інструменти політики та адаптувати державні рішення до локальних потреб, що підсилює ефективність публічного управління на місцях.

6. Необхідність підготовки фахівців з управління молодіжною політикою та посилення кадрового потенціалу органів влади й громадського сектору, що є передумовою якісної реалізації оновлених законодавчих механізмів.

Вважаємо, що системне оновлення інституційних засад державної молодіжної політики, її нормативне унормування та закріплення партнерської моделі взаємодії держави й молоді створюють підґрунтя для подолання сучасних викликів і забезпечують стійкість українського суспільства. Ефективне залучення молоді до формування та реалізації публічної політики сприятиме посиленню її ролі як стратегічного ресурсу розвитку держави та визначатиме траєкторію модернізації України у довгостроковій перспективі.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні : Декларація, затверджена Постановою Верховної Ради України від 15 грудня 1992 року № 2859-XII. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2859-12>
2. Стукан Т. М. Молодіжна політика: суть, основні принципи та стан реалізації в Україні. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*. 2020. Вип. 4. С. 125–131. DOI: 10.32851/2708-0366/2020.4.15.
3. Про основні засади молодіжної політики : Закон України від 27 квітня 2021 року № 1414-IX. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1414-20>
4. Бородін Є. І. Державна молодіжна політика в Україні: механізм формування та реалізації в контексті розвитку : навч. посіб. 2-ге вид., допов. Дніпро : Грані, 2019. 176 с.
5. Панасюк В. М. Конституційно-правові засади реалізації державної молодіжної політики в Україні : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02. Одеса, 2017. 215 с.
6. Про внесення змін до Закону України «Про основні засади молодіжної політики» щодо удосконалення механізмів фінансового забезпечення реалізації молодіжної політики : Закон України від 3 липня 2025 року № 4488-IX. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4488-20>
7. Єрмоленко І. В. Роль молоді у формуванні молодіжної політики в Україні: виклики та можливості. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право*. 2023. Вип. 1(57). С. 78–83. DOI: 10.20535/2308-5053.2023.1(57).280796.
8. Про схвалення Національної молодіжної стратегії до 2030 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 12 травня 2021 року № 579-р. *Кабінет Міністрів України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/94/2021#Text>

REFERENCES:

1. Verkhovna Rada Ukrainy (1992). Pro zahalni zasady derzhavnoi molodizhnoi polityky v Ukraini: Deklaratsiia, zatverdzhena Postanovoiu VR Ukrainy vid 15 hrudnia 1992 roku No. 2859-XII [On the General Principles of State Youth Policy in Ukraine: Declaration Approved by the Resolution of the Verkhovna Rada of Ukraine No. 2859-XII of December 15, 1992]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2859-12> [in Ukrainian].

2. Stukan, T.M. (2020). Molodizhna polityka: sut, osnovni pryntsyipy ta stan realizatsii v Ukraini [Youth Policy: Essence, Key Principles and the State of Implementation in Ukraine]. *Tavriiskyi naukovyi visnyk. Seriya: Ekonomika*, 4, 125–131. <https://doi.org/10.32851/2708-0366/2020.4.15> [in Ukrainian].
3. Verkhovna Rada Ukrainy (2021). Pro osnovni zasady molodizhnoi polityky: Zakon Ukrainy vid 27 kvitnia 2021 roku No. 1414-IX [On the Basic Principles of Youth Policy: Law of Ukraine No. 1414-IX of April 27, 2021]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1414-20> [in Ukrainian].
4. Borodin, Ye.I. (2019). Derzhavna molodizhna polityka v Ukraini: mekhanizm formuvannia ta realizatsii v konteksti rozvytku [State Youth Policy in Ukraine: Mechanism of Formation and Implementation in the Context of Development]. 2nd ed., revised. Dnipro: Hrani. 176 p. [in Ukrainian].
5. Panasiuk, V.M. (2017). Konstytutsiino-pravovi zasady realizatsii derzhavnoi molodizhnoi polityky v Ukraini: dys. kand. yuryd. nauk [Constitutional and Legal Principles of Implementing State Youth Policy in Ukraine: Dissertation for the Degree of Candidate of Legal Sciences]. Odesa. 215 p. [in Ukrainian].
6. Verkhovna Rada Ukrainy (2025). Pro vnesennia zmin do Zakonu Ukrainy «Pro osnovni zasady molodizhnoi polityky» shchodo udoskonalennia mekhanizmiv finansovoho zabezpechennia realizatsii molodizhnoi polityky: Zakon Ukrainy vid 3 lypnia 2025 roku No. 4488-IX [On Amendments to the Law of Ukraine «On the Basic Principles of Youth Policy» Concerning Improving the Mechanisms of Financial Support for Youth Policy Implementation: Law of Ukraine No. 4488-IX of July 3, 2025]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4488-20> [in Ukrainian].
7. Yermolenko, I.V. (2023). Rol molodi u formuvanni molodizhnoi polityky v Ukraini: vyklyky ta mozhlyvosti [The Role of Youth in Shaping Youth Policy in Ukraine: Challenges and Opportunities]. *Visnyk NTUU "KPI". Politolohiia. Sotsiolohiia. Pravo*, 1(57), 78–83. [https://doi.org/10.20535/2308-5053.2023.1\(57\).280796](https://doi.org/10.20535/2308-5053.2023.1(57).280796) [in Ukrainian].
8. Kabinet Ministriv Ukrainy (2021). Pro skhvalennia Natsionalnoi molodizhnoi stratehii do 2030 roku: Rozporiadzhennia KMU vid 12 travnia 2021 roku No. 579-r [On the Approval of the National Youth Strategy Until 2030: Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 579-r of May 12, 2021]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/94/2021#Text> [in Ukrainian].

Дата першого надходження рукопису до видання: 15.08.2025
Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 23.09.2025
Дата публікації: 10.10.2025